

УДК 351.86

Тихомиров Д. О. – кандидат юридичних наук, докторант кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, м. Київ; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8366-8564>

Міждисциплінарні та філософські підходи до інтерпретації поняття «безпека»

Констатовано наявність множинності підходів до інтерпретації поняття безпеки. Висвітлено результати їх аналізу та систематизації. Обґрунтовано плюралізм тлумачення цього поняття, виокремлено підходи вчених до розв'язання проблем безпеки в контексті формування її міждисциплінарного поняття шляхом: 1) систематизації дисциплінарних трактувань безпеки, з'ясування спільного та відмінного між ними, подальшого розроблення теорії безпеки (теорії національної безпеки, інституційної теорії безпеки тощо); 2) дослідження проблем сутності безпеки, що притаманно її філософському осмисленню (висвітлення сутності безпеки через природу речей, категорії існування або відображення, аксіологічний підхід); 3) прийняття за основу найбільш уживаного в науковому та законодавчому полі тлумачення безпеки; 4) утворення та розроблення безпекознавства як соціально-гуманітарної науки, основним предметом дослідження якої є безпека в усіх аспектах її вияву. Обґрунтовано багатоглибкість філософського пізнання безпеки, доцільність розмежування філософського підходу та галузевих філософських засад інтерпретації безпеки. Здійснено порівняльний аналіз інтерпретацій поняття «безпека» у філософських науках, виокремлено онтологічні, гносеологічні, аксіологічні й інші аспекти філософського тлумачення цього поняття.

Ключові слова: безпека; онтологія; гносеологія; аксіологія; методологічні підходи; міждисциплінарні дослідження.

Постановка проблеми. Кардинальні геополітичні зміни, що відбуваються на початку XXI ст., засвідчують, що у світі розпочалася фаза чергової глобальної трансформації, яка супроводжується загостренням широкого спектру суперечностей. Зростання рівня конфліктності, спричиненої зіткненням життєво важливих національних інтересів більшості держав світу й виникненням нових загроз їхній безпеці, ставить під загрозу становлення світового порядку. Тому забезпечення міжнародної безпеки на всіх рівнях потребує координації спільних зусиль держав, міжнародних інститутів і світової спільноти для протидії їм.

У сучасних умовах для забезпечення національної безпеки важливе значення для України, згідно зі Стратегією національної безпеки України [1], є: «мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як

суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави; утвердження прав і свобод людини й громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального та гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу, формування умов для вступу в НАТО».

У Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII визначено, що державна політика в таких сферах національної безпеки й оборони, як воєнна, зовнішньополітична, державна, економічна, інформаційна, екологічна безпеки, кібербезпека, повинна бути спрямована «на захист: людини та громадянина – їхніх життя, гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту й умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій».

Таке значення безпеки зумовило й необхідність її наукового осмислення. Безпека як явище сучасної дійсності є предметом дослідження різноманітних наук – природничих, технічних, соціально-гуманітарних, кожна з яких не тільки досліджує його певні властивості, аспекти, взаємозв'язки, а й використовує методологію, понятійно-категоріальний апарат, спеціально-наукову картину світу, філософські, теоретичні й інші засади, властиві певній науці. Тому не тільки складність безпеки як явища дійсності, а й множинність наук, які її досліджують, цілком об'єктивно забезпечують плюралізм її наукових інтерпретацій, яким притаманні як спільні, так і відмінні риси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення проблем безпеки здійснено в працях як вітчизняних, так й іноземних авторів: В. Абрамова, О. Більовського, В. Горбуліна, В. Горлинського, В. Ліпкана, М. Рибалкіна та ін. Методологічні та концептуальні проблеми безпеки людини, суспільства та держави мало місце в публікаціях А. Возженнікова, К. Іпполітова, Б. Слепцова, П. Тімохіна, Л. Шершньова, Р. Яновського та ін.

Мета статті (як описання результатів пілотного дослідження проблеми) полягає в тому, щоб на підставі аналізу тлумачення в міждисциплінарному та філософському контекстах узагальнити наукові позиції вчених, з'ясувати спільне, виявити своєрідність інтерпретацій філософського та міждисциплінарного трактування поняття безпеки, можливості їх використання в юридично-науковому осмисленні безпеки.

Виклад основного матеріалу. Наукове розуміння безпеки переважно формувалося в межах окремих наук, лише наприкінці XX ст. розгорнулися комплексні дослідження проблем безпеки на підставі систематизації наявних дисциплінарних підходів до визначення безпеки та формування міждисциплінарного її тлумачення.

У науковій літературі зазначено, що одну з перших систематизацій інтерпретацій поняття безпеки в різних науках розробив С. Павленко, який виокремив такі варіанти наукового розуміння безпеки: стан захищеності життєвих важливо інтересів держави та суспільства; відсутність небезпек; властивість системи; специфічна, спеціальна діяльність; стан, що впливає на задоволення потреб соціальної системи; сукупність факторів, що забезпечує розвиток держави, її безпеку; культурно-історичний феномен; система, у якій постійно взаємодіють інтереси особистості, суспільства, держави з одного боку та загроз цієї системи – з іншого.

Схоже узагальнення здійснив А. Гриценко, який виокремив і проаналізував такі тлумачення безпеки: стан захищеності інтересів; стан/умова діяльності, що сприяє збереженню та ефективному функціонуванню суб'єкта/об'єкта; специфічна діяльність з виявлення та нейтралізації небезпек; фактор розвитку; стійкість/стабільність відкритих нелінійних нерівноважних систем, що самоорганізуються; реалізація інтенцій суб'єкта [2, с. 86–87].

Згідно з позицією С. Соколової, різні варіанти інтерпретації поняття «безпека» є результатом застосування антропологічного інструменталізму, оскільки безпека пов'язана з певною історичною практикою забезпечення життєдіяльності людини або її фізичного існування, зокрема інтерпретується як: відсутність небезпек (на підставі принципу дихотомії, тобто якість ціле, що об'єднує дві протилежні частини; за таких умов ціле – існування людини); певна діяльність із забезпечення або запобігання будь-яких небезпек, загроз (тобто це діяльнісний підхід, пов'язаний з рівнем розвитку суспільного виробництва, завдяки якому і створюють певні захисні, запобіжні дії; усвідомлена потреба, цінність, інтерес, так чи інакше пов'язаний з цілепокладанням [3, с. 12].

Інший варіант вирішення цього питання запропонував Ф. Мугулов, який також акцентував увагу на плюралістичності тлумачення поняття безпеки, водночас, виокремлював тільки три варіанти його інтерпретації: безпека – соціальна мета; безпека – соціальна норма; безпека – соціальний стан [4, с. 199]. Схоже узагальнення сформулював й А. Поздняков, який вважає, що найпоширенішими є три методологічні підходи до визначення

поняття «безпека»: захищеність інтересів суб'єкта від загроз; збереження цілісності, стійкості, стабільності й нормального функціонування соціальної системи в разі деструктивних дій на неї; захищеність матеріальних і духовних цінностей суб'єкта (країни, держави, суспільства, особистості) від впливу шкоди [5, с. 46].

Окреслені підходи вчених до систематизації інтерпретацій поняття безпеки не вичерпують усі ті варіанти, що викладені в науковій літературі, проте надають можливість констатувати наявність різноманітних підходів до визначення поняття «безпека», які складно класифікувати за якоюсь підставою, проте кожний із цих підходів сприяє дослідженню певних характеристик безпеки, а у своїй сукупності вони формують комплексне бачення поняття безпеки.

У контексті різних інтерпретацій поняття «безпека» науковці пропонують і різні шляхи до формування загальнонаукового його трактування. Зокрема, А. Гриценко вважає, що «існує щонайменше два варіанти розвитку ситуації. По-перше, може виникнути низка конкурентних науково-дослідних програм, (І. Локатос), які будуть розвиватися паралельно. По-друге, більшість дослідників може прийняти єдині філософські, методологічні, загальнотеоретичні засади, і в такому випадку справедливо буде констатувати появу “наукової парадигми” (Т. Кун) у теорії безпеки» [2, с. 90]. У першому випадку зберігається плюралістичність трактувань безпеки як конкурентних і таких, що не мають спільного, а в другому – виявляється спільне в їх тлумачення на певному етапі розвитку наукового знання.

У наукових дослідженнях поняття безпеки різних часів спостерігаємо прагнення вчених виявити спільне між дисциплінарними інтерпретаціями цього терміна. Так, сформувалося чотири варіанти розв'язання цієї проблеми. В одному випадку пропонують систематизувати дисциплінарні тлумачення безпеки та сформулювати загальнонаукову дефініцію, на цій підставі створити загальнонаукову теорію безпеки [2, с. 90], однак підходи вчених щодо такої систематизації наукових знань, зокрема, як теорії національної безпеки [6], інституційної теорії безпеки [7] та інші [8].

У другому варіанті вчені орієнтуються на виявлення не спільного в наукових інтерпретаціях безпеки, а сутності цього явища, яка є єдиною для різних тлумачень безпеки, що переважно властиво філософським дослідженням, проте і в цьому разі є розбіжності. Одні вчені вважають, що сутність безпеки може бути висвітлено через природу речей [9]; інші – через категорію існування [10]; треті – через категорію

відображення [3, с. 21]; четверті – на підставі аксіологічного підходу [11]; п'яті пов'язують з прагненням суб'єкта зберегти своє існування, можливість й далі розвиватися відповідно до своєї природи [12, с. 85].

У третьому варіанті – шляхом наукового консенсусу прийняти за основу те розуміння безпеки, яке найчастіше використовують як у наукових дослідженнях, так і в нормативно-правових документах, однак і в такому разі постають різні підходи. Із цього приводу М. Рибалкін зазначає: «Трактування безпеки як стану захищеності в наш час стало поширеним, його поділяють вітчизняні дослідники як концептуальну підставу проведення теоретичних досліджень, хоча розбіжності є щодо визначення об'єкта захисту, характеру загроз, інтересів, які захищають» [13, с. 24].

Четвертий варіант пропонують переважно українські вчені, що прагнуть дослідити і сформувані загальне бачення безпеки в межах автономної соціально-гуманітарної науки й навчальної дисципліни – безпекознавства, у межах якої безпеку розглядають у різноманітті її виявів і є його основним предметом вивчення [14; 15]. Так, В. Ліпкан пропонує трактувати безпеку в таких аспектах: статичний (безпека як стан захищеності); апофатичний (безпека як відсутність загроз); діяльнісний (безпека як система заходів); пасивний (дотримання певних правил, від яких залежить забезпечення безпеки); посилення [6, с. 362–363].

Таким чином, попри чисельні спроби вчених розробити різними шляхами загальне тлумачення безпеки, можна констатувати, що загальнонаукова теорія безпеки та її визначення поки що знаходяться на етапі створення; її подальший розвиток пов'язаний із філософією безпеки, визначенням її сутності [2; 16].

У філософському контексті поняття «безпека» пов'язують переважно з існуванням об'єктів і суб'єктів, сталістю їхнього розвитку та саморозвитку, такими категоріями, як захист буття особи, сім'ї, нації, людства; стан складних соціальних систем [17], невід'ємна характеристика (атрибут) існування соціальної системи [18]; або висвітлюють через категорію «відображення» [3, с. 21] тощо. Так, Р. Мейберн зазначає, що безпеку буквально слід тлумачити як «свободу від небезпеки або ризику» [19], а В. Хом'якова зауважує: «Безпека є одним із факторів, необхідних для сталого розвитку суспільства, оскільки охоплює всі сфери людської діяльності» [20].

У філософській літературі увагу акцентовано на тому, що «феномен безпеки, як і небезпеки, має двоїсту природу,

зумовлену всезагальністю природи самозбереження й особливостю форми її вияву в людській життєдіяльності. У своїй всезагальності природу феномену безпеки становить природа речей, що зумовлює цілісність речі та збереження її якісної визначеності. В об'єктивному значенні безпечно тотожне збереженню природної визначеності буття, а будь-яке заперечення в речах природи для них небезпечно. Небезпека тотожна антиприродному визначенню» [13, с. 13]. Причому «природа речей, породжуючи механізм самозбереження, оформляється в суб'єкта у відповідних уявленнях про те, що є небезпечно або безпечно, які потім трансформуються в діяльність щодо забезпечення безпеки. Іншими словами, система забезпечення безпеки формується не безпосередньо, відповідно до природи об'єкта, а опосередковано – через уявлення людей, які формуються, зокрема, і в контексті об'єктивної реальності» [13, с. 17–18].

Проте проблема філософського осягнення сутності безпеки та її понятійного визначення лишається нерозв'язаною [3, с. 20].

Варіативність філософських підходів до тлумачення безпеки пов'язана й з особливостями її вивчення в онтологічному, гносеологічному, аксіологічному та інших аспектах. Так, якщо онтологічний підхід до трактування безпеки дає змогу «висвітлити зміст і сутність об'єктивної реальності... якою є безпека, і відповісти на запитання: «Що є безпека, які її внутрішні суперечності та їх взаємодія» [6, с. 68], то гносеологічний аспект безпеки пов'язаний безпосередньо з особливостями її пізнання, структурою, формами та видами відповідного знання, формуванням теорії безпеки, «предмет якої буде представлений у формі законів, принципів і методів безпеки, сформульованих у категоріях теорії безпеки» [16, с. 68].

Одним із поширених філософських напрямів тлумачення безпеки є аксіологічний підхід, що орієнтований не тільки на осмислення безпеки як цінності (власна цінність безпеки), а й значення безпеки як «інструменту» забезпечення інших цінностей. Деякі вчені вважають, що в теорії безпеки цей підхід є найбільш продуктивним, відповідно до нього «національною безпекою вважають захищеність національного надбання, головних матеріальних і духовних цінностей країни від... прямої та опосередкованої шкоди». Він надає можливість вибудувати систему понять загальної теорії безпеки, до яких належать: «цінності (надбання, ресурси, багатство) цього суб'єкта (особистості, колективу, соціальної групи, суспільства, країни, людства) – збиток – небезпека – безпека» [5; 21; 22].

Інший філософський підхід – антропологічний орієнтує на «людиновимірність» безпеки [12], а методологічний – на використання поняття безпеки як методологічного засобу для пізнання інших явищ, формування галузевих тлумачень безпеки та її понятійно-категоріального апарату [17]. Важливе значення має праксеологічний аспект філософського розгляду безпеки як філософії праксиса [3, с. 130; 23, с. 130; 24], оскільки «субстанціональною характеристикою безпеки є діяльність, спрямована не тільки на збереження та забезпечення безпеки, а й на створення гарантії ефективного функціонування цілісної системи безпеки...», а тому «теорія діяльності є теоретичним принципом дослідження безпеки» [16, с. 72].

Такими чином, слід констатувати, що доцільно розрізнити філософське тлумачення безпеки і галузевих філософських засад трактування безпеки, оскільки перше розроблено в межах філософії, а філософські засади розуміння безпеки формуються відповідно до філософських засад певної науки, її особливостей, що акцентують увагу на проблемах філософських підходів до дисциплінарних варіантів інтерпретацій поняття безпеки [25; 11; 26].

Висновки. Здійснений аналіз наукової літератури, попри форму пілотного дослідження, надає можливість констатувати той факт, що досі не сформувалися ні єдине філософське бачення безпеки та її сутності, ні спільна для різних наук її міждисциплінарна інтерпретація. Представники різних наук намагалися сформулювати загальнонаукову дефініцію безпеки та її загальну теорію, проте ці спроби реалізують різними шляхами. Науковий потенціал певного варіанту трактування безпеки означений не його претензіями на наукову всезагальність, а здатністю адекватно розв'язувати ті проблеми безпеки, що постають як у межах певної науки, так і в практиці її забезпечення. З огляду на те, що останніми роками активно розвиваються саме міждисциплінарні дослідження, які зорієнтовані на вивчення актуальних проблем з використанням предметних знань і методології різних дотичних до них наук, міждисциплінарне трактування безпеки не має зводитися до загальнонаукового розуміння, а бути саме багатоаспектним, плюралістичним, комплексним. Знаний дослідник Р. Ф. Геринг щодо правових понять зазначав: «Мова може бути не точною, право ж ніколи не може бути достатньо точним, і в цьому криється одна з головних причин, чому мова задовольняється обмеженою кількістю букв, тимчасом як право має потребу у значній кількості понять» [27, с. 55].

У цьому контексті більш продуктивним варіантом розв'язання окресленої проблеми є підхід, що ґрунтується на конкурентних науково-дослідних програмах І. Локатоса або на підставі аналізу плюралізму тлумачень поняття «безпека» в різних науках і з'ясування спільного та відмінного між ними в площині залежності від предмета, методології, понятійно-категоріального апарату певної науки тощо. Це має значення для формування відповідного його трактування в юридичних науках, оскільки надає можливість з'ясувати спільне, особливе та своєрідне в межах співвідношення не тільки юридичних та інших соціально-гуманітарних наук, а й у співвідношенні різних юридичних наук, зокрема й варіативності теоретичного його бачення в загальній теорії права. Проте розв'язання цієї проблеми не є метою цієї статті та потребує подальших, уже юридичних, наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/287/2015>. – Назва з екрана.
2. Гриценко А. А. Теоретико-методологические подходы к определению понятия безопасности [Электронный ресурс] / А. А. Гриценко // Вестник Национального горного университета. – 2008. – Т. 6. – Вып. 3. – С. 86–91. – (Серия «Философия»). – Режим доступа: <http://lib.nsu.ru:8081/xmlui/bitstream/handle/nsu/7365/16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. – Загл. с экрана.
3. Соколова С. Н. Феноменология безопасности современного общества [Электронный ресурс] / С. Н. Соколова. – Пинск : ПолесГУ, 2013. – 183 с. – Режим доступа: <https://core.ac.uk/download/pdf/49275119.pdf>. – Загл. с экрана.
4. Мугулов Ф. К. Безопасность личности – фактор устойчивого развития России в XXI веке / Ф. К. Мугулов // Проблемы внутренней безопасности России в XXI веке : материалы конф. – М. : ЭДАС-ПАК, 2001. – С. 199.
5. Поздняков А. И. Сравнительный анализ основных методологических подходов к построению теории национальной безопасности [Электронный ресурс] / А. И. Поздняков // Угрозы и безопасность. – 2013. – № 21 (210). – С. 46–53. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/sravnitelnyy-analiz-osnovnyh-metodologicheskikh-podhodov-k-postroeniyu-teorii-natsionalnoy-bezopasnosti>. – Загл. с экрана.
6. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : підручник / В. А. Ліпкан. – Київ : КНТ, 2009. – 631 с.
7. Абрамов В. Теорія безпеки та інститути (про вибір методологічної основи наукового дослідження системи національної безпеки) [Електронний ресурс] / В. Абрамов, Р. Мошинський // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2011. – № 3. – С. 5–13. – (Серія «Державне управління»). – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-3-3.pdf>. – Назва з екрана.
8. Жаглин А. В. Понятийный аппарат теории национальной безопасности [Электронный ресурс] / А. В. Жаглин // Вестник Воронежского института МВД России. – 2014. – № 3. – С. 158–164. – Режим доступа:

<https://cyberleninka.ru/article/v/ponyatiynyy-apparat-teorii-natsionalnoy-bezopasnosti>. – Загл. с екрана.

9. Рыбалкин Н. Н. Философия безопасности : учеб. пособие / Н. Н. Рыбалкин. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т, 2006. – 296 с.

10. Ященко В. А. Національна та державна безпека: діалектика взаємозв'язку. Державна безпека України / В. А. Ященко, А. М. Щуровський // Науково-практичний збірник. – 2004. – № 1. – С. 19–20.

11. Пивовар В. Філософські проблеми безпеки як методологічна основа забезпечення безпеки фондового ринку [Електронний ресурс] / В. Пивовар, С. Драчук // Правова інформатика. – 2007. – № 2 (14). – С. 77–82. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/07pvbfr.pdf>. – Назва з екрана.

12. Гуськов Ю. Безопасность: проблемы постижения сущности [Электронный ресурс] / Ю. Гуськов, Е. Резник // Власть. – 2013. – № 11. – Т. 21. – С. 85–87. – Режим доступа: <http://jour.isras.ru/upload/journals/2/articles/2155/submission/original/2155-4020-1-SM.pdf>. – Загл. с экрана.

13. Рыбалкин Н. Н. Природа безопасности : автореф. дис. ... д-ра филос. наук : 09.00.11 / Н. Н. Рыбалкин. – М., 2003. – 25 с.

14. Ліпкан В. А. Безпекознавство : навч. посіб. / В. А. Ліпкан. – Київ : Європ. ун-т, 2003. – 208 с.

15. Лісовський П. М. Безпекознавство: особистість, держава, суспільство (системний аналіз) : навч. посіб. / П. М. Лісовський, Ю. П. Лісовська. – Київ : Кондор, 2017. – 368 с.

16. Литвинов Э. П. Философские основы концепции безопасности [Электронный ресурс] / Э. П. Литвинов // Пространство и время. – 2012. – № 1 (7). – С. 66–73. – Режим доступа: <https://space-time.ru/space-time/article/view/2226-7271prov-st1-7.2012.31/518>. – Загл. с экрана.

17. Пасічник В. Філософська категорія безпеки як основа нової парадигми державного управління національною безпекою [Електронний ресурс] / В. Пасічник // Демократичне самоврядування. Науковий вісник. – 2011. – Вип. 7. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik7/fail/pasichnyk.pdf. – Назва з екрана.

18. Більовський О. А. Національна безпека як предмет соціально-філософського аналізу [Електронний ресурс] / О. А. Більовський // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2014. – Вип. 7. – С. 182–186. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/filipol_2014_7_37. – Назва з екрана.

19. Maybourn R. Der Preis für Sicherheit. Die Ansichten eines Reeders / R. Maybourn // Schiff & Hafen. – 1981. – Heft 10. – 33 Jahrtag. – S. 144–149.

20. Хомякова В. С. Диалектика безопасности и устойчивого развития общества / В. С. Хомякова // Информация и безопасность. – 2007. – № 1. – Т. 10. – С. 126.

21. Горбатюк С. Є. Теорія цінностей як методологічна основа аксіології соціогуманітарної безпеки [Електронний ресурс] / С. Є. Горбатюк // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2016. – № 4. – С. 20–30. – (Серія «Державне управління»). – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/62/files/a4c6210d-82ce-4fb7-b108-52baaf7d8626.pdf>. – Назва з екрана.

22. Горлинський В. В. Феномен безпеки як об'єкт аксіологічної рефлексії / В. В. Горлинський // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2004. – № 40. – С. 157–168.

23. Викторов А. Ш. Введение в социологию безопасности : курс лекций / А. Ш. Викторов. – М. : Реабилитация, 2008. – 568 с.

24. Політична праксеологія: безпека, технології, комунікації : матеріали Міжнар. конф. / за ред. В. Бебика. – Київ : ВАПН, 2016. – 130 с.

25. Журавлев М. С. Философия информационной безопасности [Электронный ресурс] / М. С. Журавлев // Известия Тульского государственного университета. – 2014. – № 2. – С. 40–50. – (Серия «Гуманитарные науки»). – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/filosofiya-informatsionnoy-bezopasnosti>. – Загл. с экрана.

26. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський. – Київ : УБС НБУ, 2014. – Т. 1 : Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.

27. Иеринг Р. фон. Юридическая техника / сост. А. В. Поляков. – М. : Статут, 2008. – 231 с.

REFERENCES

1. Ukaz Prezidenta Ukrainy "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy": vid 26 trav. 2015 r. No. 287/2015 [Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated May 6, 2015" On the Strategy of National Security of Ukraine" from May 26, 2015, No. 287/2015]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/287/2015> [in Ukrainian].

2. Gricenko, A.A. (2008). Teoretiko-metodologicheskie podhody k opredeleniiu poniatia bezopasnosti [Theoretical and methodological approaches to the definition of the concept of security]. *Vestnik Nacionalnogo gornogo universiteta, Bulletin of the National Mining University*, 3, 86-91. (Vols. 6). Retrieved from <http://lib.nsu.ru:8081/xmlui/bitstream/handle/nsu/7365/16.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Russian].

3. Sokolova, S.N. (2013). *Fenomenologija bezopasnosti sovremennogo obscestva [Phenomenology of security of modern society]*. Pinsk: PolesGU. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/49275119.pdf> [in Russian].

4. Mugulov, F.K. (2001). Bezopasnost lichnosti - faktor ustoichivogo razvitiia Rossii v XXI veke [Personal security is a factor in the sustainable development of Russia in the 21st century]. *Problemy vnutrennei bezopasnosti Rossii v XXI veke, Problems of Russia's internal security in the 21st century: Proceedings of the Conference*. Moscow: EDAS-PAK [in Russian].

5. Pozdniakov, A.I. (2013). Sravnitelnyi analiz osnovnykh metodologicheskikh podhodov k postroeniiu teorii natsionalnoi bezopasnosti [Comparative analysis of the main methodological approaches to the construction of the theory of national security]. *Ugrozy i bezopasnost, Threats and security*, 21(210), 46-53. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/sravnitelnyy-analiz-osnovnykh-metodologicheskikh-podhodov-k-postroeniyu-teorii-natsionalnoy-bezopasnosti> [in Russian].

6. Lipkan, V.A. (2009). *Teoriia natsionalnoi bezpeky [The theory of national security]*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

7. Abramov, V., & Moshynskiy, R. (2011). Teoriia bezpeky ta instytuty (pro vybir metodolohichnoi osnovy naukovoho doslidzhennia systemy natsionalnoi bezpeky) [Security Theory and Institutions (on the choice of methodological basis for the scientific research of the national security system)]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy, Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 3, 5-13. Retrieved from <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-3-3.pdf> [in Ukrainian].

8. Jaglin, A.V. (2014). Poniatynyi apparat teorii natsionalnoi bezopasnosti [The conceptual apparatus of the theory of national security]. *Vestnik Voronezhskogo instituta MVD Rossii, Bulletin of the Voronezh Institute of the Ministry of Internal Affairs of Russia*, 3, 158-164. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/ponyatiynyy-apparat-teorii-natsionalnoy-bezopasnosti> [in Russian].

9. Rybalkin, N.N. (2006). *Filosofija bezopasnosti [Safety philosophy]*. Moscow: Mosk. psihol.-soc. in-t [in Russian].
10. Yashchenko, V.A., & Shchurovskiy, A.M. (2004). Natsionalna ta derzhavna bezpeka: dialektyka vzaiemozv'язku. Derzhavna bezpeka Ukrainy [National and state security: dialectics of interconnection. State Security of Ukraine]. *Naukovo-praktychnyi zbirnyk, Scientific and practical collection, 1*, 19-20 [in Ukrainian].
11. Pyvovar, V., & Drachuk, S. (2007). Filosofski problemy bezpeky yak metodolohichna osnova zabezpechennia bezpeky fondovoho rynku [Philosophical security issues as a methodological basis for ensuring the security of the stock market]. *Pravova informatyka, Legal Informatics, 2(14)*, 77-82. Retrieved from <http://ippi.org.ua/sites/default/files/07pvbfr.pdf> [in Ukrainian].
12. Guskov, Yu., & Reznik, E. (2013). Bezopasnost: problemy postizheniia sushchnosti [Security: problems of comprehending the entity]. *Vlast, Power, 11*, 85-87. (Vols. 21). Retrieved from <http://jour.isras.ru/upload/journals/2/articles/2155/submission/original/2155-4020-1-SM.pdf> [in Russian].
13. Rybalkin, N.N. (2003). Priroda bezopasnosti [Nature of safety]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].
14. Lipkan, V.A. (2003). *Bezpekoznavstvo [Security science]*. Kyiv: Yevrop. un-t [in Ukrainian].
15. Lisovskiy, P.M., & Lisovska, Yu.P. (2017). *Bezpekoznavstvo: osobystist, derzhava, suspilstvo (systemnyi analiz) [Security science: personality, state, society (system analysis)]*. Kyiv: Konndor [in Ukrainian].
16. Litvinov, E.P. (2012). Filosofskie osnovy koncepcii bezopasnosti [The philosophical foundations of the concept of security]. *Prostranstvo i vremia, Space and time, 1(7)*, 66-73. Retrieved from https://space-time.ru/space-time/article/view/2226-7271prov_rst1-7.2012.31/518 [in Russian].
17. Pasichnyk, V. (2011). Filosofska katehoriia bezpeky yak osnova novoï paradyhmy derzhavnoho upravlinnia natsionalnoï bezpekoï [The philosophical category of security as the basis of a new paradigm of state governance of national security]. *Demokratyčne samovriaduvannia. Naukovyi visnyk, Democratic self-government. Scientific Herald, 7*. Retrieved from http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik7/fail/pasichnyk.pdf [in Ukrainian].
18. Bilovskiy, O.A. (2014). Natsionalna bezpeka yak predmet sotsialno-filosofskoho analizu [National security as a subject of socio-philosophical analysis]. *Filosofii i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury, Philosophy and political science in the context of modern culture, 7*, 182-186. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/filipol_2014_7_37 [in Ukrainian].
19. Maybourn, R. (1981). Der Preis für Sicherheit. *Die Ansichten eines Reeders. Schiff & Hafen*. Heft 10. 33 Jahrtag.
20. Homiakov, V.S. (2007). Dialektika bezopasnosti i ustoichivogo razvitiia obscestva [The dialectic of security and sustainable development of society]. *Informatsiia i bezopasnost, Information and Security, 1*, 126. (Vols. 10) [in Russian].
21. Horbatiuk, S.Ye. (2016). Teoriia tsinnostei yak metodolohichna osnova aksiolohii sotsiohumanitarnoi bezpeky [Theory of values as a methodological basis of the axiology of socio-human security]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, 4*, 20-30. Retrieved from <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/62/files/a4c6210d-82ce-4fb7-b108-52baaf7d8626.pdf> [in Ukrainian].
22. Horlynskyi, V.V. (2004). Fenomen bezpeky yak ob'iekt aksiolohichnoi refleksii [The phenomenon of safety as an object of axiological reflection]. *Multyversum. Filosofskiyi almanakh, Multiverseum. Philosophical Almanac, 40*, 157-168 [in Ukrainian].

23. Viktorov, A.Sh. (2008). *Vvedenie v sociologiiu bezopasnosti [Introduction to Security Sociology]*. Moscow: Reabilitacia [in Russian].

24. Bebig, V. (Ed.). (2016). *Politychna prakseolohiia: bezpeka, tekhnolohii, komunikatsii [Political praxeology: security, technology, communication]*. Kyiv: VAPN [in Ukrainian].

25. Juravlev, M.S. (2014). *Filosofiiia informatsionnoi bezopasnosti [Information Security Philosophy]*. *Izvestiia Tul'skogo gosudarstvennogo universiteta, News of Tula State University*, 2, 40-50. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/filosofiya-informatsionnoy-bezopasnosti> [in Russian].

26. Baranovskiy, O.I. (2014). *Filosofiiia bezpeky [The philosophy of security]*. (Vols. 2). Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].

27. Iering, R. fon. (2008). *Yuridicheskaiia tehnika [Legal technology]*. A.V. Poliakov (Ed.). Moscow: Statut [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 26.09.2018

Тыхomyrov D. – Ph.D in Law, Doctoral Student of the Department of Theory of State and Law of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8366-8564>

Interdisciplinary and Philosophical Approaches to the Interpretation of the Concept of «Security»

The article points to the complexity of the notion of security and the existence of a plurality of approaches to its interpretation, even within one of the research areas. The results of the analysis and systematization of scientific interpretations of the concept of «safety» are described, pluralism and multiplicity of its understanding are substantiated, scientists' approaches to solving security problems in the context of the formation of its interdisciplinary concept are based on: 1) systematization of disciplinary understanding of safety, finding out the general and distinct of them, further developing the theory of safety (national safety theory, institutional safety theory); 2) studying the essence of safety, inherent in its philosophical comprehension (disclosure of the essence of safety through the nature of things, categories of existence or reflection, axiological approach); 3) adoption of the most widely used scientific and legislative understanding of safety; 4) formation and development of safety science as a social and humanitarian science, the main subject of research is safety in all aspects of its manifestation. The multifaceted philosophical knowledge of safety, the expediency of distinguishing the philosophical approach and the branch philosophical principles of the interpretation of safety is substantiated. A comparative analysis of the plurality of interpretations of the notion of safety in philosophical sciences is conducted, the ontological, epistemological, axiological and other aspects of the philosophical interpretation of this notion are singled out.

Keywords: safety; ontology; gnoseology; axiology; methodological approaches; interdisciplinary research.